

Mapa Księstwa Pomorskiego z 1618 roku Eilharda Lubina. Opis siatki geograficznej na ramce. Z prawej strony herb Księstwa Pomorskiego i portrety aktualnie panujących książąt pomorskich. W środku drzewo genealogiczne książąt pomorskich, a z lewej drzewo genealogiczne książąt Rugii. W tabelach opis historyczny i geograficzny Pomorza. Na dole wizerunek Lubinusa z przyrządami mierniczymi. Mapę otaczają herby pomorskich rodów szlacheckich i widoki miast

Gabinet Lubinusa

Muzeum Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie wzbogaciło się o stałą wystawę pod nazwą Gabinet Lubinusa. Najważniejszym jej eksponatem jest dzieło kartograficzne na skalę europejską – Wielka Mapa Księstwa Pomorskiego z 1618 roku Eilharda Lubina (1565-1621).

Bolesław Wolny

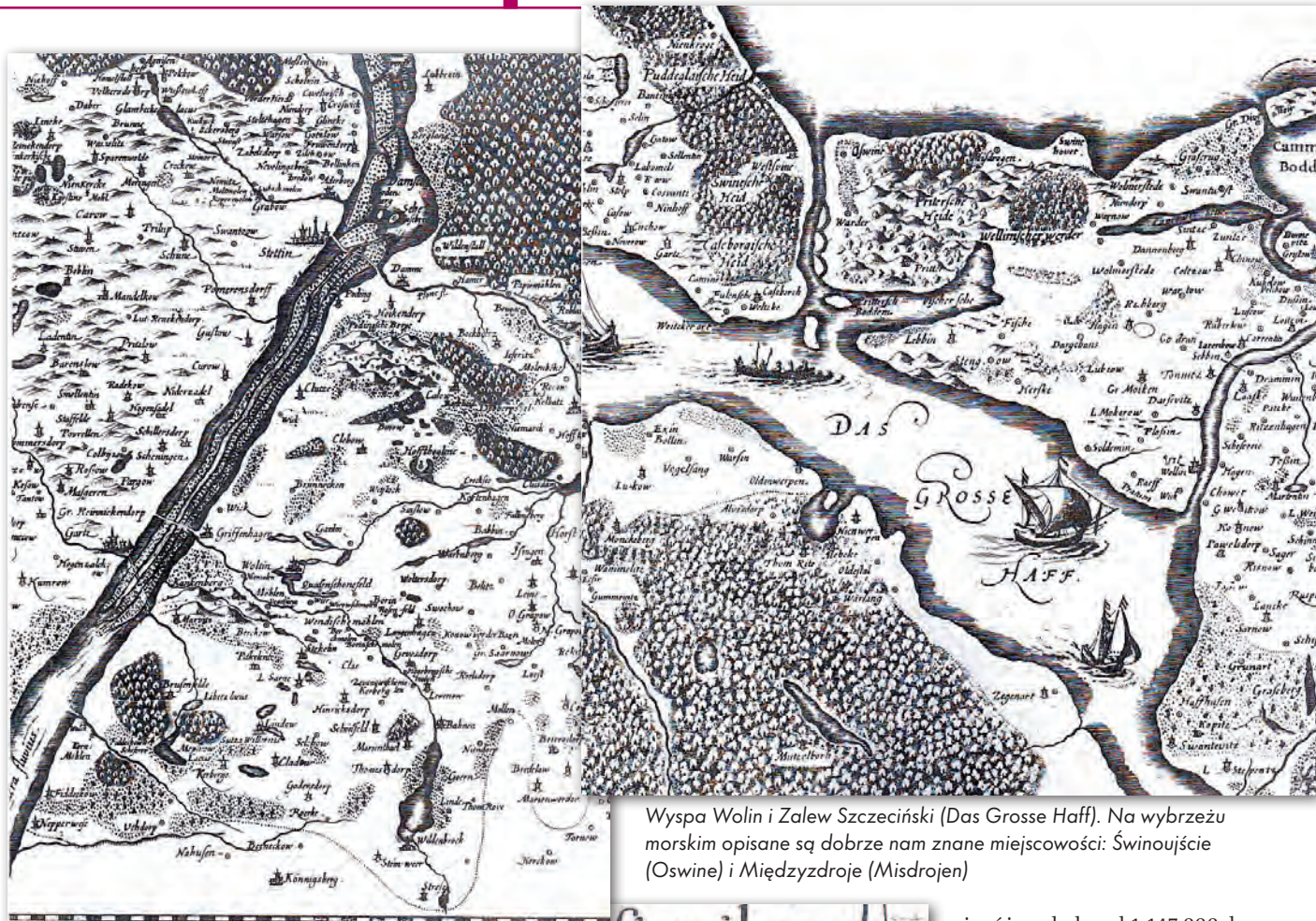
Oprócz ogromnej mapy Księstwa Pomorskiego – składającej się z 12 arkuszy o wymiarach 54,3 x 42 cm każdy – można obejrzeć w muzeum Mapę Księstwa Rugijskiego oraz Nową Najświetniejszą Mapę Księstwa Pomorskiego. W wydzielonej salce wystawiono m.in. repliki przyrządów mierniczych z epoki, a także oryginalny dziennik informujący o miejscach pracy i tysiącach prowadzonych przez autora obserwacji. Prace nad Wielką Mapą Księstwa Pomorskiego Lubinus rozpoczął w 1612 roku na zamówienie księcia pomorskiego Filipa II z rodu

Gryfitów. Zastosował przy tym wiele ciekawych, nowatorskich rozwiązań kartograficzno-matematycznych. Przyjął odwzorowanie walcowe równoodległościowe sieczne (siatka prostokątna) oraz układ współrzędnych geograficznych:

- szerokość geograficzną północną, licząc od równika ziemskiego,
- długość geograficzną wschodnią, licząc od przyłodka Reykjanes na Islandii, który był niejako słupem granicznym ówczesnej żeglugi europejskiej na zachodnim krańcu Europy.

Wyspy pomorskie: Rugia, Uznam, Wolin

Wyspa Wolin i Zalew Szczeciński (Das Grosse Haff). Na wybrzeżu morskim opisane są dobrze nam znane miejscowości: Świnoujście (Oswine) i Międzyzdroje (Misdroyen)

Okolice Szczecina (Stettin) i Gryfina (Greiffenhagen). Na mapie zaznaczone zostały przeprawy mostowe przez dolinę Odry

Konstrukcja geometrycznej siatki kartograficznej mapy wynikała z ówczesnej wiedzy o Ziemi, którą uważano za kulę. Lubinus oparł się na pomiarze południka dokonany przez Jeana Fernela około 1523 roku. Długość jednego stopnia Fernel ustalił na 57 070 toise (według Lalande'a: 1 toise = 1,949 m). Tym samym promień kuli ziemskiej wyniósłby 6 373 124 m, a obwód równika – 40 043 km. Przez przypadek były to wyniki zdumiewająco zbliżone do obecnych danych o wymiarach naszego globu.

Skala mapy liczona dla tak określonej siatki geograficznej wynosi w przybliżeniu 1:240 000. Natomiast wybrane fragmenty rysunku topografii na mapie dość swobodnie sytuują się względem siatki geograficznej i posiada-

Wybrzeże morskie w okolicy Jarostawca (Jarschovet) i Ustki (Stolpmunde)

ją różne skale: od 1:147 000 do 1:251 000.

Wnowatorski sposób rozwiązany został problem deklinacji magnetycznej nieuwzględnianej w wcześniejszych opracowaniach kartograficznych. Otóż średni skręt siatki kartograficznej w stosunku do ramki mapy wynoszący $4^{\circ} 35'$ doskonale odpowiada wielkości deklinacji magnetycznej, którą można wyinterpolować z istniejących ówczesnych obserwacji na $+4^{\circ} 26' E$ w 1612 roku, w którym Lubinus rozpoczął prace pomiarowe.

Było to jedno ze wspanialszych dzieł kartograficznych w XVII-wiecznej Europie. Mapę otaczają rysunki widoków miast pomorskich. Uwzględniono wizerunki panujących książąt i ich drzewo genealogiczne, a także krótką historię Pomorza. Przy dolnej ramce mapy autor umieścił swój wizerunek, gdzie prezentuje przyrządy miernicze i przybory kartografa. Nad swą głową umieścił napis po grecku: „Ta ano”, czyli: Ten zrobił. ■